

TROYA TARİHİ MİLLİ PARKININ TURİZM POTANSİYELİNİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ

Cihad ÖZTÜRK¹

Abdullah KELKİT²

¹Orman Müh. İl Çevre ve Orman Müdürlüğü DKMP Şube Müdürlüğü-Çanakkale

²Doç.Dr., ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü-Çanakkale
cihadozturk@yahoo.com

ÖZET

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de korunan alanlar içerisinde ayrıcalıklı bir yere sahip olan milli parklar, doğal ve kültürel değerlerin gelecek nesillere bozulmadan korunarak aktarılması ve bunların aynı zamanda insanların turizm ve rekreasyonel gereksinimlerini karşılaması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmayla, milli park alanı içerisindeki turizm potansiyeline sahip doğal değerler ve rekreasyonel potansiyel oluşturabilecek alanların analizi yapılmış olup, bu alanların Troya ören yerinden kaynaklanan kültür turizmiyle ilişkilendirilmesi ve dolayısıyla turizm çeşitliliğinin ve potansiyelinin artırılmasına yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Troya Tarihi Milli Parkı, Turizm

DIVERSIFICATION OF TOURISM POTENTIAL OF TROIA HISTORICAL NATIONAL PARK

ABSTRACT

National parks, which have a special place among protected areas not only in the world but also in Turkey, are important in inheriting the natural and cultural features over to the future generations without any deterioration and also in meeting the touristic and recreational requirements of humans. In this study, the analysis of areas which have touristic and reareational potentials within Troia Historical Natural Park was carried out. The intercorrelation of these areas with the touristic activity of Troia Remains was evaluated. Finally suggestions on increasing the touristic diversity and potentials were put forward.

Keywords: Troia Historical Natural Park, Tourism

GİRİŞ

Korunan alanlar, gerek turizmin gelişimini çevresel açıdan kontrol etmesi gerekse turistlerin ziyaret ettikleri yörelerin sosyo-ekonomik yapısına olan katkısı nedeniyle sürdürülebilir turizm açısından önemli bir araçtır (Oliveira, 2005).

Ulusal ve uluslar arası düzeyde haklı bir şöhrete sahip olan Troas bölgesi, 1996 yılında Troya Tarihi Milli Parkı olarak ilan edilmiş, Troya Antik Kenti ve çevresi ise UNESCO tarafından 1998 yılında dünya kültürel miras listesine alınmıştır. Troya ören yeri her yıl yüz binlerce yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmesine rağmen, milli park alanı içerisinde bulunan diğer doğal kaynak değerleri yeterince değerlendirilememiş ve milli park içerisindeki doğal kaynaklara dayalı potansiyel ekoturizm aktiviteleri ortaya konulamamış, ziyaretçilerin rekreasyonel gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik çalışmalar yapılamamıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın materyalini, Marmara bölgesi içinde, Biga Yarımadası olarak adlandırılan bölgede, Çanakkale il sınırları içinde yer alan 13.350 hektar alana sahip Troya Tarihi Milli Parkı oluşturmaktadır. Troya Antik kenti ve çevresi Bakanlar Kurulu'nun 30/09/1996 tarih 96/8676 sayılı kararı ile milli park ilan edilmiştir. Milli Parkın sınırları, batıda Ege Denizi, kuzeyde Çanakkale Boğazı, doğuda Çanakkale Devlet Karayolu ile tanımlanmaktadır.

Çalışma alanına ait yerinde yapılan etüt ve gözlemler, ilgili kişi ve kuruluşlarla yapılan görüşmeler, fotoğraflar, alana ait çeşitli dokümanlar ve konu ile ilgili yerli ve yabancı literatürler materyal olarak kullanılmıştır.

Çalışma metodu, konu ile ilgili literatürün taranması, milli park alanına ait doğal ve kültürel yapının etüt ve gözlemleri, milli park alanı içerisindeki turizm potansiyeline sahip doğal değerler ve rekreasyonel potansiyel oluşturabilecek alanların analizi, bu alanların Troya ören yerinden

kaynaklanan kültür turizmiyle ilişkilendirilmesi ve dolayısıyla turizm çeşitliliğinin ve potansiyelinin artırılmasına yönelik önerilerin geliştirilmesini içermektedir.

BULGULAR

Alanın Tanımı

Çalışma alanının da içinde yer aldığı Çanakkale'de Akdeniz ve Karadeniz iklimlerinin geçiş iklimi hüküm sürmektedir. Kıyılarda Akdeniz iklimi sürerse de yaz sezonunda en yüksek 38°C ve en düşük 20°C olmaktadır. Kış aylarında ise Balkan Yarımadası üzerinden gelen soğuk hava bu kıyıları etkiler ve sıcaklık sıfırın altına daha sık düşer. İç kısımlardaki yüksek alanlarda yazlar daha serin, kışlar daha soğuk geçer. Yağışlar genellikle bahar ve kış aylarında olmaktadır. Yağışlar 600–800 mm. arasındadır. Kar yağışlı günlerin yıllık ortalaması 3,4 gündür. Ortalama nispi nem oranı % 73' tür. Yıl boyunca Çanakkale ilinde hakim rüzgar güney-batı yönünden lodos ile kuzey doğu yönünden poyrazdır. Ortalama yıllık rüzgar hızı 4,4 m/sn 'dir (Anon., 1999).

Günümüzden 2000 yıl kadar önce Troya Kenti batısından deniz çekilmiş ve Karamenderes Çayı'nda bugünkü kıyıdan 3 km kadar güneye sokulan bir körfez oluşmuştur. Bu dönemden günümüze kadar geçen zaman içerisinde Karamenderes Çayı Deltasında gelişmeler devam etmiş ve Karamenderes Çayının boşaldığı körfez dolarak bugünkü kıyı oluşmuştur. Alanın batı ve kuzey sınırları deniz ile son bulmaktadır. Bu mevkilerin batı ve kuzey-batı kıyıları kumul, kuzey kıyıları ise taşlık ve kayalıktır. Alanın genel topografyası düz ya da düze yakındır. Arazi kullanım dağılımında en büyük ağırlığı tarım alanları (Kumkale Ovası) alırken, ikinci sırayı mera alanları, üçüncü sırayı orman alanları ve ağaçlık alanlar almaktadır. (Anon., 2001).

Milli Park alanını kat eden Karamenderes Çayı, oluşturduğu delta ve yan kolları ile birlikte getirdiği alüvyonlar sahanın en önemli hidrojeolojik ünitesidir. Karamenderes Çayı, Araplar boğazından ovaya girer ve Kumkale'de Çanakkale Boğazına dökülür. Karamenderes Çayı ve Dümrek Çayı, milli park alanındaki yeraltı sularının beslenim, boşalım ve depolanmasında en önemli unsurlardır. Alanda, alüvyal, rendzinalar, kahverengi orman toprakları, kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları, kolüvyal toprak grupları bulunmaktadır. Arazi tipleri olarak da sahil kumulu ve ırmak taşkın yatakları yer almaktadır.

Alan ekosistem çeşitliliği açısından karasal ve sucul ekosisteme sahiptir. Karasal ekosistem, orman, maki, firigana, vejetasyonlarının tek tek ya da birlikte hakim olduğu alt ekosistemler, step karakteri gösteren otsu bitkilerin yoğun olduğu alanlar ile zeytin ve meyve ağaçları, üzüm bağlarıyla tek yıllık sebze üretimi yapılan mono kültür alanlarını kapsamaktadır. Milli Park sınırları içerisinde teşhisi yapılabilen veya literatürden tespit edilen toplam 200 adet böcek faunası, 7 adet iki yaşamlılar, 12 kertenkele türü, çok sayıda kaplumbağa, 20 yılan türü, 77 kuş türü, 59 memeli türü bulunmaktadır (Anon., 2001). Ayrıca, EURONATUR'un Troya Projesi kapsamında yaptığı çalışmalar sonucunda 190 adet kuş türünün varlığı gözlemlenerek tespit edilmiştir. Bu kuş türlerinin birçoğu göçmen nitelikte olup, nadir türlerden olan şah kartalı (*Aquila heliaca*) ve kara leylek (*Ciconia nigra*) bu alan içerisinde yuva yapmaktadırlar (Gerner ve Serez, 2005).

Bugün Biga Yarımadası olarak bilinen Troas Bölgesi ve yakın çevresi arkeoloji, tarih, kültür tarihi, edebiyat ve mitoloji açısından dünya kültür mirasının en önemli yerlerinden biri olmanın yanı sıra, konumu itibarı ile coğrafyası, jeolojisi ve ekolojisi açısından da eşsiz bir topografyaya sahiptir. Troya ve Troas Bölgesinde 135 yılı aşkın süredir yapıla gelen arkeolojik çalışmalar, bölgenin 8 bin yıldan bu yana iskan gördüğünü ve bu zaman dilimi boyunca Balkan-Anadolu-Ege ve Karadeniz bölgeleri arasında göç, istila, ticaret, bilgi aktarımı gibi kültür köprüsü oluşturduğunu ortaya koymuştur.

Büyük ozan Homeros'un epik eserleri İliada ve Odyssea ile ölümsüzleşen Troya, Troyalılarla Akaların /Yunanlılar) on yıl süren harplerindeki kahraman savaşçılarının efsanevi hikayeleriyle asırlar boyunca uluslar arası bir üne sahip olarak bugüne dek gelmiştir. Dünyanın en ünlü açık hava müzelerinden biri durumundaki şehir M.Ö. 3000 yılında kurulmuştur (Gürdal, 1997).

Milli park sınırları içerisinde Merkez İlçeye bağlı Kumkale, Halileli, Tefikiye, Çıplak ve Kalafatlı, Ezine İlçesine bağlı Yeniköy yerleşimlerinin tamamı, Merkez İlçeye bağlı İntepe ve Gökçalı, Ezine

ilçesine bağlı Mahmudiye, Üvecik, Pınarbaşı ve Taştepe yerleşmelerinin arazilerinin bir kısmı yer almaktadır. Araştırma alanı sınırları içerisinde yer alan yerleşmelerin nüfus, sosyo-ekonomik ve kültürel yapı itibariyle tamamının kırsal karaktere sahip olduğu görülmektedir. Yerleşmelerde de tamamen kırsal bir yapılaşma söz konusudur. 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına göre, yerleşim alanlarının toplam nüfusu 12017'dir (Anon., 2000).

Milli park ve yakın çevresinde tarıma dayalı bir ekonomik yapı mevcuttur. Çok yoğun olmamakla birlikte turizm kaynaklı faaliyetler de bulunmaktadır. Milli park sınırları içerisinde mülkiyet dağılımı incelendiğinde beş farklı mülkiyet sahipliği olduğu görülmektedir. Özel mülkiyete konu olan alanlar en yüksek oranda yer tutarken, diğerlerini orman, hazine, askeri ve tarım kuruluşlarına ait mülkiyet alanları oluşturmaktadır.

Milli park alanının ana kaynak değerini oluşturan Troya Antik Kenti en önemli kültürel kaynak değeridir. Koruma alanının en önemli kaynak değeri ise Karamenderes Çayı yatağı ve deniz ile birleştiği noktada oluşan deltadır. Bu delta aynı zamanda göçmen kuşların da konaklama yeridir. Doğal ve kültürel peyzaj değerleri birbirini bütünleyen özellikteki önemli alanlardan birisi olan Milli park alanında, İntepe kıyısından Yeniköy'e kadar olan kıyı çizgisi, günümüze kadar doğal özelliklerini koruyarak gelebilmiştir. Milli park sınırları içerisinde ayrıca çok sayıda tümülüs bulunmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Milli parkın İstanbul-Çanakkale-İzmir devlet karayolunun üzerinde yer alması, bölgesel açıdan konumunu güçlü kılmaktadır. Yine Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve Kazdağı Milli Parkı üçgeni içerisinde yer alması önemini daha da artırmaktadır. Milli park sınırları içerisinde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin hemen hemen tamamı Troya Antik Kenti odaklıdır.

Milli park sınırları Çanakkale Boğazı ve Ege Denizinde iki kıyı kesimini de kapsamaktadır. Ancak alan genelinde deniz/kıyı turizm tesislerinin olmaması sonucunda deniz odaklı aktiviteler yapılamamaktadır. Ancak alana yakın konumda günübirlik plaj aktiviteleri ile ikincil konutların bulunduğu Yeniköy yerleşiminde bu tür aktiviteler yapılabilmektedir. Alana gelen ziyaretçilere yönelik en önemli sorunlardan biri konaklama tesislerinin eksikliğidir. Bu nedenle ziyaretçiler hem tesis eksikliği hem de alternatif turizm faaliyetlerinin bulunmaması sonucunda alanı genellikle günübirlik olarak ziyaret etmektedirler. Milli park sınırları içerisindeki suya dayalı rekreasyonel aktivitelerin geliştirilmesi için Uzun Devreli Gelişme Planında öngörülen günübirlik kullanım alanları süratle tesis edilmeli ve bu alanların yakınındaki yerleşim alanları içerisinde yöresel özellikleri de yansıtan ev pansiyonculuğu teşvik edilmelidir.

Yukarıda bahsedilen EURONATUR'un çalışması sonucunda gözlemlenen kuş türlerinin ve yaşam alanlarının özellikle araştırmacılar ve ziyaretçiler tarafından izlenmesi ve bilgilendirilmesi amacıyla gerekli altyapı oluşturulmalı ve ilgi gruplarının hizmetine sunulmalıdır.

Alanda 1960'lı yıllardan bugüne kadar DSİ tarafından sulama amaçlı yapılan çalışmalar sonucunda daha önceleri bataklık olan Kumkale Ovası kurutulmuş ve besin maddesi bakımından zengin olan topraklar tarımsal faaliyete açılmıştır. Bu sayede Çanakkale yöresinin en verimli topraklarında ürün yetiştiren yöre halkının tüm geliri tarımsal faaliyetlere dayalı olarak gelişmiştir.

Günümüzde organik ürünlere olan talep özellikle gelişmiş ülkelerde hızla artmaya başlamıştır. Çalışma alanı her ne kadar doğal yapının tahrip edilmesi sonucunda kazanılmış tarım alanlarını içermekte ise de yöre halkının günümüze kadar uyguladığı tarım faaliyetleri alanın bugünkü yapısında henüz ciddi bir tahribat oluşturmamıştır. Dolayısıyla yapılan çalışmalar sonucunda yöre halkının eğitilmesi, bilinçlendirilmesi ve tarım uygulamalarının sürdürülebilir niteliğe kavuşması yönünde adımlar atılmıştır. Bundan sonraki aşamada yörenin organik tarıma geçişi sağlanmalıdır. Tarımsal alanlardan elde edilen organik ürünler ziyaretçilerin ilgisine çeşitli noktalarda ve yöresel motifleri yansıtan pazarlama teknikleri ile sunulmalıdır. Ayrıca yörede ekotiftlikler tesis edilmeli, ziyaretçiler bu çiftliklerde barındırılmalı ve organik tarım faaliyetlerine iştirak etmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2000. Genel Nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. T.C. Başbakanlık D. İ. E. Matbaası, Ankara.
- Anonim, 2001. Troya Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Analitik Etüt Rapor, T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Ankara, 158s.
- Gerner, L., Serez, M., 2005. EURONATUR Troya Projesi. Çanakkale, 23s.
- Gürdal, M., 1997. Çanakkale İlinin 2000'li yıllarda Türkiye'de Sürdürülebilir Turizm ve Kalkınma Olgusu İçindeki Yeri ve Önemi. Filibeli, A.(Ed.), Yerleşim ve Çevre Sorunları: Çanakkale İli, 9-13 Eylül 1996, Çanakkale, 203-214.
- Oliveira, J.A.P., 2005. Tourism as a Force for Establishing Protected Areas: The Case of Bahai, Brasil. Journal of Sustainable Tourism, 13(1), 24-49.